

2. Sorgu evresi

Bu evrenin ilk aşaması, üstüne suç atılı kişiye (sanığa) ve tanıklara çağrı yapılmasıdır. Çağrının biçim ve yöntemi Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası'nda gösterilmiştir(m.45). Ancak, çağrının yasanın belirttiği yöntem ve biçimde yapılması zorunlu değildir. Özellikle yönetsel soruşturmada, yasada Başka araç ve yollarla yapılan çağrı üzerine gelen sanık ve tanıkların alınan ifadeleri yasal yönden geçerlidir.

Yargısal (adli) soruşturmada, üstüne suç atılı kişiye **sanık** (maznun/zanlı) denir. Disiplin soruşturmasında, bu sıfatın (sanık) kullanılması uygun değildir. Onun yerine "üstüne suç atılı" ya da "ifade sahibi" denilmesi daha uygun düşer.

Disiplin soruşturmasında, üstüne suç atılı kişinin ifadesinin alınmasına, kimliğinin belirlenmesi ve görevinin, oturma adresinin ve saptanmasıyla başlanır. Soruşturma buyruğunda/izninde yer alan suçlamalar kendisine yöneltilir. Verdiği yanıtlar, yaptığı açıklamalar saptanır ve sunduğu belgeler alınır. İfadenin yazıldığı kağıda **ifade tutanağı** denir. Tutanağın altı **soruşturmacı**(muhakkik) ve **ifade sahibi** tarafından imzalanır. Bir kişinin içeriğini bilmeden bir yazıyı imzalaması düşünülemeyeceğinden/kendisine imzadan önce yazılanları okuması olanağı verilir ya da soruşturmacı okuyarak kendisini bilgilendirir.

Yargısal soruşturmada bu işlem, biraz değişiktir. Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası'nda 18.11.1992 gün ve 3842 sayılı yasayla yapılan değişiklikle ifade alma ve sorgu yöntemi şöyle belirlenmiştir (m.135): Üstüne suç atılan kişinin (sanığın);

Kimliği saptanır,

Kendisine yönetilen suç anlatılır,

Savunman (avukat) bulundurma hakkı olduğu, buna gücü yetecek durumda değilse baro tarafından görevlendirilecek savunmanın hukuk yardımından yararlanabileceği, isterse-soruşturmayı geciktirmemek koşuluyla ve-vekâletname de aranmaksızın-savunmanın da ifadesinin alınması sırasında bulunabileceği,

• Üstüne atılı suça ilişkin olarak açıklamada bulunmama(susma) hakkının olduğu,

• Kuşkudan kurtulması için somut kanıtların toplanmasını isteyebileceği, bildirilir. Söyledikleri tutanağı geçirilir. Bu tutanakta ayrıca;

- İfadesinin alındığı yer ve tarihin,
- İfadenin alındığı sırada bulunan kişilerin ad ve sıfatlarının,
- İfade alma sırasında yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediğinin, getirilmemiş ise nedeninin,
- Tutanak içeriğinin ifade veren ile -varsa- savunman tarafından okunduğu ve imzalarının alındığının,
- İmzadan çekinme durumunda, bunun nedenlerinin de

belirtilmesi gereklidir. Bu koşulların -büyük ölçüde- salt yargısal soruşturmada geçerli olduğu unutulmamalıdır. Daha açık bir deyişle Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası'ndaki bağlayıcı kuralların, bu yasa kapsamında yürütülen soruşturmalarda uyulması zorunlu bulunmasına karşın disiplin soruşturmasını -belli yönlerden-etkilemediğinin de bilinmesi gerekmektedir. Bununla birlikte;

“İfade verenin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, zorla ilaç

verme, yorma, aldatma, bedensel cebir ve şiddette bulunma, bazı araçlar uygulama gibi iradeyi bozan beden veya ruhi müdahaleler yapılamaz.

Kanuna aykırı bir menfaat vaat edilemez.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen yasak yöntemlerle elde edilen ifadeler rıza olsa dahi delil olarak değerlendirilemez”(m.135/a) hükmünün iki soruşturma türünde de özenle gözetilmesi gerektiği açıktır.

Tanıkların ifadeleri de tutanakla saptanır. Ancak tanık ifade tutanağında, yukarıda sıralan koşulların eksiksiz yerine getirilmesi zorunluğu yoktur. Çünkü onların büyük bölümü sanığı ilgilendirmektedir. Örneğin tanığın savunman (avukat) bulundurma hakkı yoktur ve böyle bir istemde de bulunamaz.

Yargısal soruşturmada ifade tutanağı yapılması, biçimsel de olsa yasal zorunluktur. Disiplin soruşturmasında bu zorunluk bulunmamakta, fakat aynı biçimin kullanılmasında sakınca da yoktur. Disiplin soruşturmasında, suçlamaların belirtildiği kağıda, suçlanan kişinin açıklama ve yanıtlarını vermesi yolu da kullanılabilir. Buna **yazılı ifade** denir. Soruşturmayı geciktirmemek koşuluyla, kişiye süre de tanınabilir. Bu durumda suçlamaların yer aldığı kağıt, suçlanana verilir ve kararlaştırılan süre sonunda yanıtları alınır.

İfade almaya, yakıncı(şikâyetçi)dan başlanmalıdır. Kendisinden, ortaya attığı suçlamaları somutlaştırması, kanıtlaması istenir; -varsayacağı belgeler alınır, bildireceği tanıklar öğrenilir. Sanığın ya da yakıncının dinlenmesini istediği tanıkların tümünün bilgisine başvurma zorunluğu yoktur. Dinlenen tanıkların ifadeleriyle olayın yeterince açıklığa kavuştuğu ya da dinlenmeyen tanıkların olayın aydınlanmasına katkılarının olmayacağı anlaşıldığında tanık

dinlemeye bir noktada son verilebilir. Bu kararın yakıncının ya da sanığın lehine ya da aleyhine bir sonuç yaratmaması, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır.

Görsel-işitsel yayın organlarında çıkan haber ve yazılar üstüne açılmış soruşturmalarda, basın mensuplarının bilgi kaynaklarını bildirmek zorunda olmadığı unutulmamalıdır. Soruşturmacı, konuyla ilgili bilgi ve belgelere kendi çabasıyla ulaşmak zorundadır. Adı-adresi ve imzası olmayan dilekçelerdeki suçlamalara dayalı soruşturmalarda da yakıncı (şikâyetçi) ya da duyuranın (ihbar edenin) ifadesinin alınmasının söz konusu olamayacağı açıktır. Bu durumda da soruşturmacı özel çabasıyla bilgi kaynaklarına ve belgelere ulaşmak zorunda kalacaktır.

Yakıncının ve üstüne suç atılı kişinin (sanığın) ifadelerinin alınmasıyla yetinilemez. Lehte ve aleyhteki tüm bilgilerin ve belgelerin toplanması gereklidir. Çünkü o takdirde sağlıklı bir değerlendirme olanağı elde edilmiş olacaktır.

Soruşturmacı, kendi bilgi ve birikiminin dışında gördüğü teknik ya da sanatsal ağırlıklı konularda görüş bildirmek ve belgeleri inceleyip yorumlaması için-gerektiğinde- **bilirkişi** (ehlivukuf, ehl-i hibre) denilen uzman kişi/kişilerden de yararlanma yetkisine sahiptir. Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası, bu konuda düzenleyici hükümler getirmiştir(m.65-73).

Soruşturma sonunda düzenlenen rapor ve toplanan belgeleri yeterli görmeyen soruşturma açmaya / yaptırmaya yetkili makam, soruşturmanın yeniden yapılmasını isteyebilir. Buna soruşturmanın genişletilmesi (tevs-i tahkikat) adı verilir.

3- Değerlendirme evresi